

de Valeriu Moisescu

● Dintotdeauna, Toma Caragiu, pe care l-am socotit un frate mai mare, alături de care am trăit zile de muncă și clipe de răgaz, nedespărțiți timp de aproape 15 ani, împărșind bucurii și necazuri, succese și înfrângeri, dintotdeauna Toma a fost pus pe șotii, pe farse, pe năzdrăvănii.

Își schimba glasul la telefon, devenind ba un vechi cunoscut din Moldova, pe care te străduiai să-ți amintești când și cu ce ocazie l-ai întâlnit, ba o proaspătă și exuberantă admiratoare, ba un sfios debutant în dramaturgie, care te ruga să-ți sacrifici câteva ore pentru a-i citi o comedie cu eroi ai zilelor noastre, „scrisă special...” pentru maestrul Caragiu!

Inrobite de teatru, el privea viața ca pe un mare spectacol, pe care uneori îi plăcea să-l regizeze, să-l pună la cale...

Odată intrat în joc, pentru el granițele dintre realitate și ficțiune se estompau și dispăreau pe nesimțite.

Uneori își povestea întâmplări fabuloase, incredibile, — al căror martor sau erou devenea, implicându-se în ele pe măsură ce improviză.

Una dintre acestea a fost „relatarea” cu lux de amănunte a unui revelion petrecut la „Cinecittà” cu Fellini și Giulietta Masina!

Eu știam că îl petrecuse cu socrii, pe strada Episcop Chesarie 21, dar îl ascultam cu gura căscată și mă prefăceam ulmit, nu numai pentru a nu-l trezi dintr-un vis, ci pentru că era o încercare să-l ascuți.

Inventind cu o fantezie debordantă, inflexiunile glasului, privirea, mișcarea mâinilor, a corpului său dobindeau un surplus de expresivitate — provenit dintr-o supraconvingere, — astfel încât în acele momente chiar Fellini și Giulietta Masina, dacă ar fi fost de față, cred că, în ciuda evidenței —, nu s-ar fi îndoit nici o clipă că au întâmpinat și petrecut noul an în compania acestui clown năstrușnic.

Există din păcate artiști mari dublați de „oameni de prisos” și artiști de prisos dublați de oameni adevărați. Natura își drămuiește cu zgîrcenie darurile. În cazul lui Toma Caragiu, natura a fost însă mai mult decât generoasă. Ea a creat un personaj unic, inconfundabil, un personaj cu o înimă năstrușnică disponibilă atât ca artist, cât și ca om.

Ca om, nu a fost o persoană, ci un personaj, iar ca artist, nu a fost nu-

mai un personaj (adică unul care s-a înfățișat la nesfârșit pe el însuși în diferite ipostaze) — ci o puternică personalitate.

Ca om, „nea Tomiță” a fost pretenul tuturor oamenilor și poate de aceea, ca actor, Caragiu a fost idolul lor.

S-a bucurat de prețuirea celor mai pretențioase și alese spirite; a fost comparat cu Toto, cu Malek, cu Chaplin (în rolul pe care, — după propriile-i mărturisiri — l-a iubit cel mai mult: „De Pretore Vincenzo”), dar poate în acest sens trebuie interpretată declarația făcută unui ziarist, că „nu citește cronicile”: gusturile și aprecierile unora care nu vedeau cu ochi buni marea sa popularitate îl erau total indifferente.

Sensul existenței sale, ca actor, a fost Publicul, Marele Public. Măria sa Publicul.

Am avut discuții în contradictorii; ne-am zis certat uneori, eu crezând că prea desele sale apariții la televiziune, în spectacole de varietăți îl pot minimaliza sau chiar devaloriza ca actor. Rîcîntîșles că m-am înșelat.

El voia să fie un actor popular — și a fost!

Era fericit când putea face oamenii să ridă și l-a făcut să ridă, ba chiar să plîngă, asemeni unui clown de geniu.

Poate de aceea se vedea jucînd în arena circului; poate de aceea în nopțile de Anul Nou se visa printre saltimbancii lui Fellini, dansînd pe muzica lui Nino Rotta, în compania Giuliettei Masina!

4 martie 1987

● Cînd un spirit didactic, precum Brecht, consideră, în „Micul organon”, funcția recreativă drept „cea mai nobilă funcție ce am aflat-o teatrului”, disprețul, incriminarea ori minimalizarea, de pe pozițiile unei superiorități elitare, a ideii de divertisment în teatru reprezintă în ultimă instanță un efort zadarnic și rizibil de a-l răpi teatrului esența însăși.

Divertismentul, comic sau tragic, nu exclude înălțarea spirituală, dar, — iertat fie-mi truismul, indiferent că e vorba de Labiche sau de Shakespeare, această înălțare a spiritului se adresează, prin însuși specificul său, altor zone decît, să zicem, „Critica rațiunii pure”.

5 martie 1987